

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ԺԶ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ Զ.

1858

ՄԱՅԻՍ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՍՏԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բ

Բնտանեաց գլուխը : — Էրիկ մարդ :

Առջի գլխուն մէջ ըսինք թէ գերդաստան մը կազմող ամէն մէկ անհատին վրայ զատ զատ պիտի խօսինք, առնոց պարտքը և իրաւունքը ցուցնելու համար : Արդ առաջին անձը որ դիմացնիս կ'ելլէ՝ տարակոյս չկայ որ Էրիկ մարդն է . ընտանեաց հայրը, կամ աւելի ընդհանուր բացատրութիւն մը բանեցնելով՝ ընտանեաց գլուխը : Բնտանեաց գլուխը երկու կերպով կը մտածուի . մէյ մը իբրեւ այր, մէյ մ' ալ իբրեւ հայր : Այս գլխոյս մէջ պիտի նկատենք զինքը իբրեւ այր :

Այգ մը, Ժողովուրդ մը չէ եղած որ Էրիկ մարդուն՝ գերդաստանի մը մէջ ունեցած կարողութիւնը մերժէ : Բայց արդեօք ասիկայ նախապաշարմունք մըն է, կամ աւանդական յափշտակութիւն

մը : Արդեօք մեր դարուն մէջ՝ յորում ամենայն ոք ազատութեան իրաւանցը պաշտպան կը սեպուի, այսպիսի ատենի մը մէջ, կ'ըսենք, հարկ չէ ընտանեաց ալ գերութեան կապանքը խզել :

Այս խնդրոյս պատասխան՝ նախ այսպիսի հարցմունք մը ընենք : Արդեօք ընտանեաց մէջ իշխանութիւն մը պէտք է : — Պէտք է, և գլխաւորաբար այս պատճառիս համար՝ որ ամէն ընկերութեան մէջ իշխանութիւն մը հարկաւոր է : Ասան զի ընկերութիւն մը կազմող զանազան անձինք՝ իրենց այլ և այլ զգացմունքն ունին, գաղափարները և շահերը . և կարելի բան չէ որ ամէնքը միաբանին : Ի՞նչ կ'ըլլայ այնպիսի ընկերութեան մը վախճանը, թէ որ օրէնսդիր, հասարակաց և միակ կամք

մը չկայ : Կամ ոչ որ կը գործէ , կամ իւրաքանչիւր որ իրարու հակառակ կը գործեն : Բայց գործել պէտք է , ան-գործութիւնը կործանումն է ընկերու-թեան : Ուստի կը գործուի , սակայն իրարու հակառակ կերպով . և այն ալ կործանումն է ընկերութեան : Բայ երկու գէպքին մէջ ալ ընկերութիւնը կը կործանի՝ կամ անգործութեամբ և կամ անիշխանութեամբ . ուստի հե-տեաքար իշխանութիւն մը պէտք է :

Բայ 'ի այս ընդհանուր պատճառ-ներէն՝ մասնաւոր պատճառներ ալ կան 'ի նպաստ այն իշխանութեանը , որ հար-կաւոր է գերդաստանի մը մէջ : Բնե-րութիւն մը շատ անգամ կը կազմուի այնպիսի մարդիկներէ , որ ընդհանուր առմամբ հաւասար կը սեպուին իրարու հետ . բայց գերդաստան մը երկու դաս կը բաժնուի , որ հարկաւորաբար ան-հաւասար են իրարու հետ . և այս եր-կու դասերն են՝ մէկ կողմանէ ծնողք , միւս կողմանէ ալ որդիք : Բոլոր ունեւոր ալ սիրալիր հաւասարութիւն ենթա-դրուի մարդկանց մէջ , չենք կրնար պա-հանջել որ միշտ կամաց և մտածմանց հաւասարութիւն ալ ըլլայ մէջերնին : Տարակոյս չկայ թէ որդիք՝ որ չեն կրը-նար ոչ իրենք իրենցմէ շարժիլ , կամ իրենք զիրենք սնուցանել , կամ իրենք զիրենք հրահանգել , և երկար ատեն չեն կրնար իրենց փորձառութեամբը գործերնին ուղղել , պէտք է նախ ու-րիշներէն դարմանուին և սնանին , ու ետքը հրահանգուին և ուղղուին : Այս-պէս պաշտօնը , որով և իշխանութիւնը , բնականաբար անոնց կ'իյնայ՝ որ տղա-քը աշխարհք բերելով՝ պատասխանա-տու են նաև անոնց գոյութեանը :

Տղայոց նկատմամբ՝ ծնողաց իշխա-նութիւնը մէկ , հաւասար ու հաստա-տուն է . պատուական է հաւասարա-պէս հնազանդիլ թէ՛ հօրը և թէ՛ մօր հրամանաց , առանց քննելու թէ այն երկու իշխանութիւններէն որն է մեծը : Կանստուն ծնողաց պարտքը պիտի ըլ-լայ չստիպել զտղան որ այս անօգուտ և ֆեասակար խնդիրը զուրս հանէ :

Բայց այսպիսի խնդիր մը զոր տղան պարտքեւան չէ յայտնել , կամ ուշ ատեն և զողալով պիտի յայտնէ , իմաստասի-րութիւնը և բարոյականը պէտք է որ յայտնեն : Այսին զի երկու անձանց մէջ , թէպէտ և կատարելապէս ալ միա-ցած ըլլան , դժուարին՝ մասնաւոր թէ անկարելի է կամաց , զգածմանց և տե-սութեանց միակերպութիւն ենթա-դրել յամենայնի : Ուստի հզօրագոյն և ազդու ձայն մը պէտք է որ վերջին որոշողը ըլլայ . պէտք է որ գերդաստա-նի վրայ իշխանութիւն ունեցող երկու անձանց մէջ՝ մէկը գերագոյն իշխանու-թիւն ունեցողն ըլլայ :

Բոլոր ինչ իրաւամբ կրնայ մէկը այս գերագոյն իշխանութիւնը ունենալ , բայց եթէ ուժովը և խոհականութիւն : Տարակոյս չկայ որ գերդաստանի մը մէջ իշխանութիւնը անոր կը պատկա-նի , որ աւելի զօրաւոր է 'ի պաշտպա-նել , և աւելի խոհական 'ի կառավա-րել :

Չենք ուզեր այս խօսքով իրաւունքը ուժոյ վրայ հաստատել . բայց այս ալ յայտնի է որ ամէն իշխանութիւն կա-րօտութիւն ունի ուժոյ՝ իր պարտքը կատարելու համար . ապա թէ ոչ , վե-րացեալ և անկարող իշխանութիւն մը կ'ըլլայ : Այժմ՝ սկզբնաւորութիւն մը չէ իշխանութիւն , այլ անոր պայմանն է :

Ընտանեաց և ընկերութեանց սկզբ-բնաւորութեան ատենն է աւելի՝ որ ոյ-ժը մարդուս վրայ մեծ պարտք մը կը դնէ զոր պիտի կատարէ . և անկէց ան-գիմադրելի կարողութիւն մը առաջ կու գայ , որն որ ընտանեաց պահպա-նութեանը նեցուկ կը սեպուի արժա-նապէս : Կնիկ մարդը կրնայ ըլլալ որ երբեմն դիւցազնական զօրութիւն ալ ունենայ . բայց ընդհանրապէս բնու-թեամբ և սովորութեամբ վախկոտ ըլ-լալով՝ պաշտպանի մը կարօտութիւն ունի , բռնաւորութեան և թշնամա-նաց դէմ : Կնիկ մարդը՝ ընտանեաց բազուկն է , և մասնաւոր մտադրու-թեան արժանի է՝ որ ընտանեաց գը-լուխ սեպուողը շատ անգամ պարտքեւան

է իբրեւ վարձկան ծառայ սեպուիլ և կամ հնազանդ զինուոր մը :

Արի մտադրութեամբ կ'ընդունի էրիկ մարդուն վրայ ուժոյ արտունութիւնը . սակայն պէտք է որ խոստովանի թէ խելքի արտունութիւնն ալ անոր քովն է : Չենք ուզեր և չենք կրնար ուրանալ թէ ինչպէս էրիկ մարդը , ասանկ ալ կ'ինք իրեն բանականութիւնն ունի . որովհետեւ ասիկայ է մարդկային ցեղին որոշիչ յատկութիւնը : Բայց երկու տեսակ խելք կայ . այրակա խելք , և էանայի խելք . և այս երկու խելքն ալ իրենց մասնաւոր յատկութիւնքն ունին : Այրական խելքին յատկութիւնքն այն պիտի են , որ աւելի վերաբերութիւն ունին իշխանական կամ հրամայողական ստորոգելեաց հետ :

Արիկ մարդը՝ կնկանէն աւելի ընդարձակութիւն ունի մտաց , աւելի յարատեւութիւն , աւելի անկողմնասիրութիւն . և այս իրեք յատկութիւնքն ալ աւելի կը պատշաճին անոր իշխանական հրահանգացը :

Արիկ մարդու մը խելքին գլխաւոր և առաջին յատկութիւնը՝ անոր ընդարձակութիւնն է , ըսինք : Ասան զի աւելի բան կը ճանչնայ , և աւելի խորունկ կերպով կը ճանչնայ . աւելի դիւրութիւն ունի բաղդատելու և քննելու : Իսկ կին մարդը՝ շատ անգամ ամէն բան զատ զատ կը նկատէ . ամէն բան մասնաւոր կերպով մը իրեն վրայ ազդեցութիւն ունենալով՝ ընդհանրապէս անկատար գաղափարներ կ'ունենայ : Արիկ մարդուն միտքը աւելի յարմար է բարձր ուսմանց . և նոյն իսկ մեծ բան մը չգիտցած ատենը՝ իր վիճակին մէջ եղող կնկանէն շատ աւելի բան գիտէ : Բայց ասկէ , աւելի ազատ և աւելի ընդարձակ կեանք մը ունենալով , կրնայ շատ աւելի քննութիւնք ընել , և անոնցմով աւելի ազատ և ընդարձակ մտածութիւնք ունենալ :

Արեւորդ , աւելի յարատեւութիւն ունի , ըսինք , էրիկ մարդուն խելքը . վասն զի տպաւորութեանց մէջ աւելի քիչ փոփոխամտութիւն ունի , և գա-

ղափարները աւելի ընդհանուր են : Իսկ կին մարդուն մտածմունքը աւելի զգածմանց կը վերաբերին . ուստի շատ անգամ սպտահած է որ երբ անյաղթելի կարծուած պատճառաբանութիւններ դիմացը դնես , ինքը անանկ պատասխան մը կու տայ , որ կամ երեւակայութեան կամ կրքի կը վերաբերին :

Մարդուս կնկան նկատմամբ ունեցած երրորդ յատկութիւն սեպեցինք անկողմնասիրութիւնը . որ է ըսել՝ առանց նախապաշարման կամ կրքի՝ դատելու յարմարութիւն ունենալը : Տարակոյս չկայ որ էրիկ մարդն ալ իրեն կրքերն ունի , և շատ անգամ անոնցմով կը մտքորի . բայց կնկան պէս դիւրախաբ չէ , կամ թէ ըսենք՝ աւելի կամաւորապէս խաբուող է : Ասան զի էրիկ մարդուն քով կ'իրքն և խելքը կը բաժնուին իրարմէ , ուր ընդհակառակն կնոջ համար՝ ամէն բան , նաեւ ինքն իսկ բանն՝ կ'իրք է . շատ անգամ որ և իցէ բանի միայն մէկ կողմը կը տեսնէ , և մանաւանդ այն կողմը՝ որ աւելի կը յարմարի իրեն : Բայց ասիկայ ալ իր արտուղութիւնքն ունի . անանկ յեղձեղուկ և երեւակայութեամբ լցուած էրիկ մարդիկ կը գտնուին , և որ և իցէ պզտի բանէ մը շփոթողք՝ որ իրաւամբ ծաղրական հակասութիւն մը կը կազմեն այրական պահանջմանց և կանացի սքրտի մէջ : Նանկ հանգարտաբարոյ և իրենք իրենց վրայ իշխող կանայք կը գտնուին , որոնց հանճարոյն հաստատութեան և ուղղութեան վրայ կրնան շատ էրիկ մարդիկ նախանձիլ :

Արիկ մարդուն խելքը՝ ունեցած իր այս հանգամանացը պատճառաւ՝ աւելի յարմար է տեսչութեան : Ասան զի որ և իցէ բանի հանգամանքը և հետեւութիւնները աւելի լաւ քննելով , և թէ վտանգները և թէ օգուտները կը շեղբի մէջ դնելով , աւելի խոհական կերպով ձեռք կը զարնէ այնպիսի գործերու՝ որոնց վրայ գերդաստանի մը երջանկութիւնը կայացած է :

Տարակոյս չկայ որ այս խօսքերս կարգացողներէն ոմանք՝ պիտի հարցնեն .

“ Թէ որ այդպէս է , ո՞ր կը մնայ ապա քրիստոնէական կրօնից մեծ և գեղեցիկ սկզբունքը՝ հաւասարութեան սեռից , , Վրիստոնէական կրօնից ուղած և պահանջած հաւասարութիւնը՝ Բարոյական հասարակութիւն է . ամենահարկաւոր հաւասարութիւն մը՝ առանց որոյ անկարելի է գերդաստան մը երջանիկ ընել . բայց կրնայ հրամայողական անհաւասարութեան հետ զուգընթացաւ : Հրամայելու պաշտօնը անտնօրինելի է գերդաստանի մը համար . պէտք է որ երկուքէն մէկը այս բանս կատարէ . ծառայութիւն մըն է ասիկայ , որուն վրայ առջի գլխոյն մէջ խօսեցանք : Բայց այս արտաքին և առերևոյթ մեծութիւնը՝ բաւականէն աւելի կը չափաւորուի՝ այն ներքին և անզգալի մեծութեամբը զոր կնիկ մարդը ունի , ամենօրեայ կենաց բիւր հանգամանացը մէջ :

Նախասիկ այս կերպով կրնանք մեկնել այն բարգաւաճանքը կամ յառաջագիմութիւնը՝ զոր քրիստոնէական կրօնը և մեր ժամանակաց լուսաւորեալ քաղաքականութիւնը մատուցած են՝ երկուց սեռից նկատմամբ . երիկ մարդը՝ կնկան տէրը չէ , այլ է՝ ինչպէս միշտ , և պիտի ըլլայ միշտ՝ գլուխ գերդաստանին . կնիկն ալ՝ ոչ իր գերին է , ոչ աղախինը և ոչ ալ հոգատակը . այլ օրինաց կարգին մէջ՝ իրեն հնազանդ , բարոյական կարգին մէջ միշտ իրեն հաւասարը մնալով :

Նկարելի է ժխտել՝ թէ հաստատուն և լուսաւոր մտքի տէր կնիկ մարդը՝ կրնայ և պարտըկան է ազնուական ազդեցութիւն մը ունենալ երկանը կամաց վրայ : Արախիսի բարեաց գուշակ և երջանկութիւն է ոչ միայն առանձին գերդաստանի մը , հապա նաև ամբողջ ժողովրդեան՝ երկու ընտիր հանձարներէ , երկու զօրաւոր կամքերէ՝ առաջ եկած աղէկութիւնները :

Վեղեցիկ տեսարան մըն է նկատելը՝ օրինաւոր տնտեսութեան մը մէջ , երբ որ երիկ և կնիկ միաբան՝ գերդաստանին շահուցը վրայ կը մտածեն , առանց

իրարու հակառակելու , առանց մէկմէկու վրայ իշխել ուղելու . և երբոր բանի մը մէջ իրարմէ տարբեր կարծիք ունենան , մտադիւրութեամբ ընեն ընտանեաց գլխոյն զօրաւոր ձայնին . և անով ոչ մէկը հպարտանայ , և ոչ միւսը խոնարհի : Նոյն հակառակն , որպիսի տըխուր տեսարան է կնիկ մարդ մը նկատելը՝ երբոր անիկայ ուղենայ այնպիսի իշխանութիւն մը բանեցընել , որուն համար եղած չէ . նուաստացընել էրիկ մարդը՝ որուն հպատակութիւն խոստացած է , յայտնապէս խոնարհեցընել ուղելով զանիկայ՝ որուն որ իր ձեռքը և իր անձը տուած է :

Բայց թէ որ կնկան՝ երիկ մարդու վրայ բռնանալը՝ ծիծաղական , և օրինաց դէմ բան է , երկան՝ զկնին ընկճելը՝ ցած և անողորմ գործ է : Ասան զի ուժովը՝ զեղծանիլ մըն է տկարութեան վրայ . այնպիսի տկարութեան մը , զոր արդէն շատ անգամ երեցուցած է կնիկը՝ թէ բնութեան և թէ գերդաստանին ցաւոցը մէջ , և որուն նկատմամբ՝ երիկ մարդու պարտքն է առատամիտ ըլլալը : — Եւ մէն բնութեանէ աւելի աւտելի է ընտանեկան բնութիւնը . վասն զի անդարմանելի է , կամ թէ ըսենք՝ նոյն իսկ դարմանն՝ յետին չար մըն է : Ասան զի ինչպէս կրնայ կնիկ մարդ մը բնութեան դէմ դնել , եթէ ոչ՝ իրեն օգնական կանչելով հասարակաց արդարութիւնը . ատեններու առջև կանչելով այն մարդը՝ որուն անունը իր վրան է , բաժանելով տղաքը իրենց հօրմէն , և ինքզինքը՝ ատենէն դուրս այրիութեան մը մէջ ձգելով :

Ասկայն հարկ է խոստովանինք թէ այսօրուան օրս՝ բռնաւորութիւնը գերդաստաններու մէջ այնչափ յաճախեալ չար մը չէ , մանաւանդ քաղաքակիրթ ազգաց քով . այս յաճախած չարը՝ երեսէ ձգելն կամ անտարբերութիւնն է :

Իշխանութիւնը՝ միանգամայն նաև պատասխանատուութիւն պարտք ունենալով , բնականապէս պէտք է գիտնալ թէ ընտանեաց գլուխ եղողի մը պարտքերը որոնք են : — () րինաց գիրքը եր-

կուբի կը վերածէ . Պաշտպանութիւնն և
Հասարակականութիւնն :

Արիկ մարդը՝ այն պատճառաւ գեր-
զաստանի մը գլուխ կը սեպուի , վասն
զի անոր բնական պաշտպանն է . և ի-
րեն իշխանութիւնը անհանգուրժելի
կ'ըլլար՝ եթէ պահանջէր նոյն իշխա-
նութիւնը գործածել՝ առանց գործ մը
տեսնելու , և առանց տալու գերզաստա-
նին այն ապահովութիւնը , որուն փո-
խադարձ՝ մեծարանք և հնազանդու-
թիւն կ'ընդունի :

Բայց պահպանութիւնը՝ քաղաքա-
կիրթ ընկերութեանց մէջ՝ գերզաստա-
նը սակաւաթիւ վշտաց մէջ պաշտպա-
նելուն վրայ կայացած չէ , այլ մանա-
ւանդ անոր ամենօրեայ պէտքը լեցնե-
լուն : Առտին կենաց մէջ՝ էրիկ մար-
դու յատուկ է աշխատանքը . անով
մարդս իր ընթացքը կը կատարէ թէ
ընկերութեան և թէ՛ ի գերզաստա-
նի : Ասան զի մարդս գերզաստանի
մէջ մտնելովը՝ ընկերութեան անդամ
ըլլալէն չդադրիր . պէտք է որ հաղորդ
ըլլայ անոր կենացն , պիտոյից և յա-
ռաջագիմութեան . և այս պարտքս կը
կատարէ աշխատանք . և անոր փո-
խարէն՝ գերզաստանին գոյութեան ե-
րաշխաւորութիւնը կ'ընդունի : Արիկ
մարդը գործաւոր մըն է՝ որ իր վարձքը
ընկերութենէն կ'առնու . և այս վարձ-
քը՝ գերզաստանին գանձուն հետ վե-
րաբերութիւն ունի . կինն և որդիքը
կը սնուցանէ այն ջանից արգասեօքը՝
որոնք ընկերութեան շարժում , յառա-
ջագիմութիւն և քաղաքակրթութիւն
կու տան : Աշխատանքն՝ ընդհակա-
ռակն , կնիկ մարդու յատուկ չէ . այս-
ինքն արտաքին աշխատանքը , և ոչ ներ-
քին և ընտանեկանը՝ որ իրեն բուն և
ազնուական պարտքն է :

Այս ուրեմն աշխատանքն գլխաւոր
պարտքն է էրիկ մարդուն , իբրեւ գլխոյ
գերզաստանի : Այս խօսքս ամենա-
ճշմարիտ է՝ ընկերութեան ամէն կար-
գի մարդկանց նկատմամբ . թէ անոնց
համար որ իրենց եկամտովը կ'ապրին ,
և թէ անոնց որ ասպրելու համար իրենց

ձեռքին աշխատանացը կարօտ են . վասն
զի առջինները պարտքեւան են արժանի
երեւցրնել զիրենք այն բաղդին զոր ըն-
դունած են , լաւ գործածութեամբ , և
կամ արգասաւորելով զայն ճարտար
տնտեսութեամբ . երկրորդներն ալ պի-
տի ջանան , չէ թէ բաղդերնին շինելու
նպատակաւ , որ քիչ անգամ կը յաջողի ,
այլ մեծ և գերագոյն վախճան մը առ-
ջենին ունենալով , ասպրուստ տալ ա-
նոնց՝ որ իրենց պաշտպանութեան տակ
հանգած են :

() րէնք կը պահանջեն էրիկ մարդէն՝
որ կնկան առօրեայ պէտքը չզւանայ , և
ուզածին պէս հետը վարուելով՝ զինքը
չսարչարէ : Ահաւասիկ օրէնք՝ պաշտպա-
նութիւն ըսելով այս բանս կը հասկը-
նան : Ասկայն բարոյականին պահան-
ջածը՝ շատ աւելի մեծ է : Բարոյական
պաշտպանութիւն մը կայ , սրտէ առաջ
եկած պաշտպանութիւն մը , շատ դը-
ժուարին՝ սակայն մեծապէս հարկա-
ւոր , որ զօրաւորը՝ տկարին վրայ տես-
չութիւն ընէ . հսկող խնամք մը՝ որպէս
զի անկատար դաստիարակութիւն ա-
ռած կնկան մը վրայ ազդեցութիւն չը-
նեն աշխարհի ունայն հաճոյքն և հրա-
պոյրքը . պէտք է որ էրիկ մարդը իր
վրան առնու՝ ընկերոջը դաստիարակու-
թիւնը շարունակելու և կատարելա-
գործելու պարտքը . հեռացնելով ան-
կէ՝ խաբուսիկ և սխալ մտածութիւն-
ները , և աւելի առողջ և հաստատուն
գաղափարներ ազդելով :

() րինաց գրքին սահմանած երկրորդ
պարտքը՝ հաւատարմութիւնն է , ըսինք :
Ասկայն պէտք է խոստովանիլ թէ այս
նկատմամբ՝ օրէնք այնչափ պահանջող
չեն երեւցած : Բարոյականին ուզածը՝
շատ աւելի խիստ է . ոչ միայն ամուս-
նական բնակութեան մէջ՝ հաւատար-
մութեան պարտք կը դնէ երկանը վրայ ,
այլ նաեւ դուրսը , նաեւ ամէն տեղ . և
գործոց հաւատարմութիւն միայն չպա-
հանջէր , այլ նաեւ խորհրդոց և զգած-
մանց : Հրաման չտար այն բաժանման՝
զոր մարդ երբեմն օրինաւոր կը համա-
րի . չուզեր որ տան մէջ սրտակից և

Հաստատուն սէր ցուցուի, և դրսէն հաճոյք երևնայ: Այս ոչ իսկ երևա-
կայական բաժանմունք մը կրնայ հան-
դուրժել. ու բազմապատիկ նեղութիւնք
և վիշտք կը հասցընէ անոր վրայ, որ ու-
ղենայ միանգամայն ծառայել թէ պար-
տուց և թէ կրից:

Այն որ իր հաւատարմութեան
պարտքը ճշգիւ կը կատարէ, պիտի
չհամարի թէ անով ամէն պարտքը կա-
տարած կ'ըլլայ. վասն զի առանց զիջ-
ման, հաճոյից և բարեսիրութեան ե-
ղած հաւատարմութիւնը ցուրտ առա-
քինութիւն մըն է, որն որ տնական եր-
ջանկութեան վրայ մեծ բան մը չաւել-
ցընէր: Հաւատարմութենէ զատ հար-
կաւոր է հանապազօրդ յարատեւութիւն,
փոյթ և ընտանեկան քաղցրութիւն մը,
և այն խնամատարութիւնը՝ որով իմա-
նայ կնիկ մարդը թէ իր ամուսինը՝ միայն
տէրը չէ, այլ նաև սրտակից և ընտիր
բարեկամը: Ահեղաստանը գլխաւոր
թշնամի մը ունի, — զաշխարհ. և անոր
հետ պատերազմիլը՝ էրիկ մարդուն
գլխաւոր պարտքերէն մէկը պիտի ըլ-
լայ: Աշխարհք՝ կնկան առջև կը դնէ
առերևոյթ մեծութեան մը հրապոյր-
քը. իր շողմութեամբն ու նենգանօք՝
որոգայթի մէջ կը ձգէ զնա. առանց
իմանալուն գերդաստանէն դուրս կը
հանէ, և իր հրապուրանօքը անոր աչ-
քը շացընելով, կենաց կարգաւորու-
թիւնը միակերպ բան մը կ'երեցընէ ա-
նոր, և առտնին կենաց հաճոյական
պարզութիւնը՝ ձանձրացուցիչ: Արիկ
մարդուն պարտքը պիտի ըլլայ այսպիսի
ճարակիչ ախտի մը նշանները ճանչնալ,
և իրեն խոհականութեամբը՝ տնական
կեանքը քաղցրացընել: Այն իրեն, վայ
գերդաստանին, թէ որ ատենին՝ այսպի-
սի դժնդակ ախտի մը դարմանը չըլլուի:

Երբ ըսել չէ որ էրիկ մարդը իր բո-
լոր բանը դործը ձգէ, իր շահը, աշխա-
տանքը, պարտքերը, նոյն իսկ գերդա-
ստանի մը հօր պարտքերը. վասն զի եր-
կանը գործունեայ և զբաղած կենացը
համար գանգատող կնիկ մարդը՝ ամե-
նեւ չկրնար արդարանալ: Այս երիկ

մարդն ալ հաւատարապէս չկրնար ար-
դարանալ՝ երբոր աշխատանքէ ետքը,
իր հանգստութիւնը ընտանիքէն դուրս
փնտռէ. երբոր ընտանեաց պիտոյիցը
համար հաւաքած դրամը՝ անձնական
հաճոյիցը գործածէ. զրկէ իրենները՝
որպէս զի խումբ մը հացկատակաց հա-
ճեցընէ, և փոխանակ ուրախ և զուարթ
սրտով մը տուն դառնալու, և անով
գերդաստանին ուրախութիւնը յաճա-
խելու, դառնութեամբ՝ չըսենք զինով-
ցած և ինքիրմէ դուրս ելած, տանը դու-
նէն ներս մտնէ, և ընկերոջը և որդւոյ
խանդաղատանացը՝ հայհոյութեամբ
և անիծիւք պատասխանէ...: Այս գո-
ցենք այս և ասոր նման տխուր տեսա-
րանները, կնիք գնելով մեր խօսքին թէ
առաքինութենէ զուրկ և կրքի ետեւէ
եղող էրիկ մարդը՝ անկարելի է որ տնա-
կան կենաց քաղցրութիւնը վայելէ. և
պիտի չզարմանայ՝ երբոր սիրոյ հաւաս-
տիք չտեսնէ անոնց վրայ՝ զորս ինքը չէ
սիրած:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Ի Սոխակն:

Այս իմէ դու, ողորմ Սոխակ,
Բերես զսրբոյդ դեռ յիշատակ,
Այնչ յամբել ըզբոյին ցաւս
Նախանձընդդէմ փութայ բընաւս:

Արդ տիեզերք ի դարձ քոյին,
Քեզ ի հաճոյս վերածնանին:
Վրիագք զիւրեանց քո առ ի սէր
Տարածանեն լռիկ ըստուեր:

Խուսեալ ի քէն եւ հիւսիսին
Երձակէ զունչ իւր ցըրտագին.
Պըճնի երկիր յիւրըն դաւար.
Առին ի հրատ երկինք պայծառ:

Քեզ իսկ սիրողն Աբալէայ
Յիւր արտասուս պըճնէ զՓլորա.
Այս ի ծաղկանց քաղէ զեփիւռ
Օտ ի յերկրէ շնչեալն ըզբոյր: